

T.C
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Sayı : 33406926-622.01 -102
Konu : Bilgi Edinme Talebi

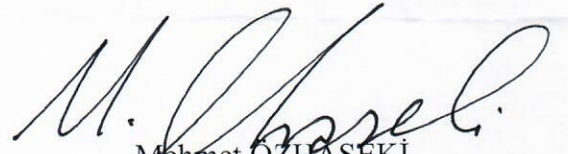
03./04/2024

Sayın: Prof.Dr. Kayıhan PALA
Bursa Milletvekili
TBMM Halkla İlişkiler Binası F-216
Çankaya/ANKARA

İlgi : 15.01.2024 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazıdaki dilekçenize Bakanlığımız birimlerince incelenmiş olup, verilen cevaplar
ektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
Bakan

EK: Sorular ve Cevapları (4 Sayfa)

BURSA MİLLETVEKİLİ
SAYIN KAYIHAN PALA'NIN
4982 SAYILI BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU KAPSAMINDA YAPTIĞI BAŞVURU
SORULARI VE CEVAPLARI

SORULAR

Bilindiği gibi, hava kirliliği sağlık açısından başta çocuklar, yaşlılar ve yoksullar olmak üzere herkesi etkileyen en önemli çevresel risklerden birini oluşturmaktadır. Ülkeler hava kirlilik düzeylerinde azalma sağlayarak inme, kalp hastalıkları, akciğer kanseri ve astım da içinde olmak üzere kronik ve akut solunum sistemi hastalıklarının yükünü azaltabilirler.

Sağlığı olumsuz etkileyen temel hava kirleticileri partikül maddeler (Özellikle PM2.5), azot oksitleri, kükürt oksitleri ve ozon olarak sıralanabilir. Dünya Sağlık Örgütü olumsuz sağlık etkilerini azaltmak amacıyla soluduğumuz havadaki yıllık ortalama PM2.5 derişiminin 5mikrogram/m3'ü geçmemesi gerektiğini açıklamıştır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hava kalitesinin ülkemiz genelinde izlenmesi amacıyla 81 ilde toplam 360 hava kalitesi ölçüm istasyonu kurulmuştur. Bu istasyonlardan 340 adedinde Partikül Madde (PM10), 305 adedinde Kükürt dioksit (SO₂), 302 adedinde Azot oksitler (NO_x), 206 adedinde Ozon (O₃), 190 adedinde Karbonmonoksit (CO) ve 173 adedinde Partikül Madde (PM2.5) parametreleri ölçülmektedir. Dioksin ve furan gibi sağlığı tehdit eden birçok hava kirleticisi ise maalesef rutin olarak ölçülmemekte ve raporlanmamaktadır. Bu bağlamda;

- 1) Hava kalitesi ölçüm istasyonlarının sayısı Türkiye'de her yerleşim alanındaki hava kalitesinin izlenmesi açısından yeterli midir?
- 2) Bakanlığınızın halen yurt çapında rutin olarak ölçülen hava kirleticileri dışında, özellikle sağlık açısından büyük risk taşıyan furan ve dioksin başta olmak üzere diğer kirleticileri de izlemek için bir hedefi ve eylem planı var mıdır?
- 3) Bazı illerde (Örneğin 2020 yılında Eskişehir ve Uşak'ta) hiçbir hava kalitesi istasyonu çalışır durumda değildir. Bakanlığınızın her ilin hava kalitesini düzenli olarak izlemek ve raporlamakla ilgili herhangi bir eylem planı var mıdır?
- 4) İllerin nüfuslarına göre hava kalitesi ölçüm istasyonu sayısı incelenecek olursa, hava kalitesi ölçüm istasyonu başına örneğin 2020 yılında Bayburt'ta 81 bin 910 kişi, Antalya'da ise 2 milyon 548 bin 348 kişi düşmektedir. Bakanlığınızın özellikle nüfusun yoğun olduğu yerleşim birimlerinde hava kalitesi ölçüm istasyonu başına düşen nüfusu azaltmakla ilgili herhangi bir eylem planı var mıdır?
- 5) Eğer illerin coğrafi alanlarına göre hava kalitesi ölçüm istasyonu sayısı incelenecek olursa, hava kalitesi ölçüm istasyonu başına örneğin 2020 yılında Yalova'da 266 km², Van'da ise 20.921 km² düşmektedir. Bakanlığınızın özellikle hava kalitesi ölçüm istasyonu başına düşen coğrafi alanı azaltmakla ilgili herhangi bir eylem planı var mıdır?
- 6) Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlığa en zararlı hava kirleticilerinden biri olarak tanımlandığı halde, ülkemizde halen PM2.5 için ulusal sınır değer belirlenmemiştir. Neden bugüne kadar PM2.5 için ulusal sınır değer belirlenmesinden kaçınılmıştır? Bakanlığınızın 2024 yılında PM2.5 için ulusal sınır değer belirlemekle ilgili bir hedefi var mıdır?
- 7) Ülkemizde illere göre 2023 yılında partikül madde kirliliğine yol açan kirlilik kaynakları nelerdir?
- 8) Ülkemizde illere göre 2023 yılında kükürt dioksit kirliliğine yol açan kirlilik kaynakları nelerdir?
- 9) Ülkemizde illere göre 2023 yılında azot oksitleri kirliliğine yol açan kirlilik kaynakları nelerdir?
- 10) Ülkemizde illere göre 2023 yılında ozon kirliliğine yol açan kirlilik kaynakları nelerdir?
- 11) Ülkemizde illere göre 2023 yılında karbon monoksit kirliliğine yol açan kirlilik kaynakları nelerdir?
- 12) Bakanlığınızın verilerine göre gerek 1990-2018 gerekse de 2017-2018 yılları arasında PM10 emisyonlarında %16'ya varan bir azalma gözlenmiştir. Ancak Türkiye'de PM2.5 emisyonlarında çok büyük bir artış söz konusudur. Avrupa Çevre Ajansı veri tabanına göre Türkiye'de PM2.5 emisyonları 2018'de 1990 yılına göre %4069 oranında artış göstermiştir. PM2.5 emisyonlarındaki bu çok büyük artışın illere göre kaynakları nelerdir?

13) Türkiye'de 2002-2023 yılları arasında, yıl bazında, temel hava kirletici emisyonları (partikül madde, kükürt dioksit, azot oksitleri, ozon ve karbon monoksit) nasıl bir değişim göstermiştir?

14) Türkiye'de 2002-2023 yılları arasında, yıl bazında, kurşun, kadmiyum ve cıva emisyonları nasıl bir değişim göstermiştir?

15) Bakanlığınız Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından en son yayınlanan Hava Kalitesi Bültenlerinde (Örneğin Kasım 2023), (İnsan Sağlığı ve Ekosistemin Korunması İçin Hava Kalitesi Sınır Değerleri çizelgesi içerisinde) Dünya Sağlık Örgütü sınır değerleri neden yanlış verilmektedir? (Örneğin Dünya Sağlık Örgütünün yıllık ortalama PM2.5 sınır değeri yanlış bir biçimde 10 mikrogram/m³ olarak verilmektedir)

16) Ülkemizde kabul edilen ulusal hava kalitesi sınır değerleri, Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen sınır değerlerden çok yüksektir. Bakanlığınızın Dünya Sağlık Örgütü tarafından bilimsel yöntemle belirlenen hava kalitesi sınır değerlerini ulusal sınır değer olarak benimsemekle ilgili bir hedefi var mıdır?

17) Türkiye'de son yirmi yılda hava kirletici emisyonlarında büyük artışlar yaşanırken, Avrupa Birliği ülkelerinde hava kirleticilerinin hepsinde bir azalma gözlenmiştir. Bakanlığınızın erken ölümlerde, hastalanmalarda, hastaneye yatışlarda, ilaç kullanımında ve sağlık harcamalarında büyük bir yeri olan hava kirliliğini azaltmak için herhangi bir eylem planı var mıdır?

CEVAPLAR

1) Bakanlığımızca; Ülkemizde Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı çalışmaları 2004 yılında başlamıştır. 2004 yılında SO₂ ve PM₁₀ parametreleri Ülkemizin çeşitli illerinde 35 Hava Kalitesi İzleme İstasyonu ile izlenmekte iken ilerleyen yıllarda istasyon yer ve durumuna binaen SO₂ ve PM₁₀ parametreleri yanında CO, NO_x, O₃ ve PM_{2,5} parametreleri de izlenmeye başlanmıştır. Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı bugün itibariyle 380 adet Hava Kalitesi İzleme İstasyonuna ulaşmış olup, 81 ilimizde hava kalitesi 7/24 izlenmektedir.

Bakanlığımız, Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı ile halkın çevresel veriye erişim hakkını gözetmekte ve karar vericiler ile yetkili otoritelere en doğru, güvenilir ve temsiliyeti yüksek hava kalitesi verisini sunma amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bu görev bilinciyle Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'nı hem işletimi ve yönetiminde iyileştirmeler yaparak hem de ağın ihtiyaca uygun olarak genişlemesini sağlayarak sürekli geliştirmeye devam etmekteyiz.

2) Ülkemizde hava kalitesi izleme çalışmalarına dair iş ve işlemler, 2008 yılında AB uyum sürecinde hazırlanan ve 96/62/EC, 99/30/EC, 2000/69/EC, 2002/3/EC, 2004/107/EC direktiflerinin ulusal mevzuata aktarılması sonucu hazırlanan, 06.06.2008 tarih ve 26798 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDYY)* kapsamında yürütülmektedir. İstasyonların kurulacağı alan ve ölçülecek parametreler ile ilgili olarak ise, ilgili Yönetmelik kapsamında yürütülen hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarının ardından belirlenmektedir.

3) Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'na bağlı Eskişehir ilinde 5 adet Uşak ilinde ise 2 adet hava kalitesi izleme istasyonu yer almakta olup, ilgili istasyonlar ölçümlerine devam etmektedir.

Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'nda yer alan istasyonlarda, enerji kesintileri, deprem, iklim koşulları vb. hususlar dışında sürekli veri akışı sağlanmakta olup, istasyonlardan elde edilen veriler www.havaizleme.gov.tr web adresi ile Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı Mobil Uygulaması üzerinden ücretsiz olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

4,5) Ülkemizde hava kalitesi izleme çalışmalarına dair iş ve işlemler, HKDYY kapsamında yürütülmektedir. İstasyonların kurulacağı alan ve istasyonlarda ölçülecek parametreler ise, ilgili Yönetmelik kapsamında yürütülen hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarının ardından belirlenmektedir. Söz konusu istasyonlardan elde edilen ölçüm verileri 5 yıllık periyotlarda da incelenerek, istasyon sayıları ve ölçülecek parametrelerin değerlendirilmesine devam edilmektedir.

6) Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği kapsamında 2019 yılı itibarıyla temel hava kirleticileri için Avrupa Birliği için uygulanan limit değerler geçerlidir. Yönetmelik revizyonuna esas hazırlanan taslak, ince partikül madde kirleticisine ilişkin olarak Avrupa Birliği direktifi ile birlikte Ülkemize ilişkin altyapıyı dikkate alan düzenleme hükümlerini içermekte olup, PM₁₀-PM_{2,5} kirleticilerine esas gereklilikler gözetilmiştir. “Dış Ortam Hava Kalitesinin Yönetimi Yönetmeliği taslağı” yayımlanması çalışmaları devam etmektedir.

7,8,9) Hava kirliliğine etki eden kaynaklar arasında sanayi, evsel ısınma ve ulaşım kaynaklı emisyonlar ile birlikte sınır ötesi toz taşınımı yer almaktadır. Ülkemizde tüm illerimizde özellikle kış döneminde evsel ısınma kaynaklı emisyonlar nedeniyle hava kalitesi seviyeleri etkilenmektedir. Sınır ötesi toz taşınımı, meteorolojik etmenlere bağlı olarak daha fazla maruziyete neden olmaktadır. Bu kaynakların etkilerinin tespiti ve haritalandırılması için Bakanlığımız HEY Portalı ve NEFES hava kalitesi seviyeleri yazılımı kullanılmaktadır. Tedbirlerin etkinleştirilmesi, Bakanlığımız genelgesi ve illerimizde Mahalli Çevre Kurulları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

10,11) Hava kirliliğine etki eden kaynaklar arasında sanayi, evsel ısınma ve ulaşım kaynaklı emisyonlar ile birlikte sınır ötesi toz taşınımı yer almaktadır. Ozon kirleticisi için ise fotokimyasal reaksiyon süreçleri, ozon oluşumu ve ikincil kirleticilerin oluşumunu etkilemektedir. Ülkemizde tüm illerimizde özellikle kış döneminde evsel ısınma kaynaklı emisyonlar nedeniyle hava kalitesi seviyeleri etkilenmektedir. Sınır ötesi toz taşınımı, meteorolojik etmenlere bağlı olarak daha fazla maruziyete neden olmaktadır. Bu kaynakların etkilerinin tespiti ve haritalandırılması için Bakanlığımız HEY Portalı ve NEFES hava kalitesi seviyeleri yazılımı kullanılmaktadır. Tedbirlerin etkinleştirilmesi, Bakanlığımız genelgesi ve illerimizde Mahalli Çevre Kurulları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ozon kirleticisi için ise fotokimyasal reaksiyon süreçleri, ozon oluşumu ve ikincil kirleticilerin oluşumunu etkilemektedir.

12,13) Hava kirliliğine etki eden kaynaklar arasında sanayi, evsel ısınma ve ulaşım kaynaklı emisyonlar ile birlikte sınır ötesi toz taşınımı yer almaktadır. Ülkemizde tüm illerimizde özellikle kış döneminde evsel ısınma kaynaklı emisyonlar nedeniyle hava kalitesi seviyeleri etkilenmektedir. Sınır ötesi toz taşınımı, meteorolojik etmenlere bağlı olarak daha fazla maruziyete neden olmaktadır. Bu kaynakların etkilerinin tespiti ve haritalandırılması için Bakanlığımız HEY Portalı ve NEFES hava kalitesi seviyeleri yazılımı kullanılmaktadır. Tedbirlerin etkinleştirilmesi, Bakanlığımız genelgesi ve illerimizde Mahalli Çevre Kurulları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde yürürlükte bulunan yasal düzenlemeler sanayi, ısınma, ulaşım gibi kirletici kaynakların kontrolüne ve soluduğumuz havanın kalitesine yöneliktir. Şehirlerin sınıflandırması, hava kalitesinin korunması ve kirliliğin azaltılması kapsamında illerimizde çalışmalar, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve Bakanlığımızın 2013/37 sayılı Genelgesi çerçevesinde yapılmaktadır.

Gelişen bilgi teknolojilerinin coğrafi bilgi sistemleri ile birlikte hava yönetimi alanında etkin kullanımına esas şekilde web tabanlı HEY Portalı ve NEFES yazılımı Bakanlığımız sunucularında hizmet vermekte olup, kirletici kaynaklara ilişkin coğrafi veri ve bilgiler kayıt altına alınmaktadır. Meteorolojik/topoğrafik etmenler ve sınır ötesi kirlilik taşınımını, şehirlerimizin kirliliğe katkıları elektronik uygulamalar aracılığıyla bütüncül olarak değerlendirilmekte ve hava kalitesi haritaları hazırlanmaktadır.

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi ölçüm verileri, nüfus özellikleri ve illerin koşulları esas alınarak, hava kalitesinin iyileştirilmesi hedeflenen 64 ilimizde Temiz Hava Eylem Planları, ikinci 5 yıllık dönem olan 2020-2024 yılları için yürürlükte ve 6 aylık dönemler halinde elektronik olarak izlenmektedir.

Bakanlığımızca yönetilen Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağına bağlı ölçüm istasyonlarının, ölçüm sonuçları çevrimiçi şekilde web sitesi aracılığıyla paylaşılmakta ve illerin ölçüm sonuçlarına göre aylık bültenler yayınlanmaktadır.

14) Kurşun, kadmiyum ve civa parametreleri otomatik cihazlar ile ölçülmeyip, saha örnekleme yapılarak örnekleme işlemi gerçekleştirilmektedir. Toplanan saha örneklerinin labotuar koşullarında analiz edilmesinin ardından sonuçlar elde edildiğinden, otomatik ölçüm cihazlarına ait parametreler gibi anlık sonuç elde edilememektedir. Örneklemenin yapıldığı noktanın değişmesi, örnekleme süresi ve o bölgedeki meteorolojik koşullar başta olmak üzere birçok faktör sonuçlara etki ettiğinden, parametrelerin değişimlerinin yıllar bazında karşılaştırılması yapılamamaktadır.

15) Söz konusu haber bülteninde sınır değer satırında sehven hata yapılmış olup, söz konusu sınır değer düzeltilerek, haber bülteni Bakanlığımızın web sayfasında yayımlanmıştır.

16) Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği kapsamında 2019 yılı itibarıyla temel hava kirleticileri için Avrupa Birliği için uygulanan limit değerler geçerlidir. Yönetmelik revizyonuna esas hazırlanan taslak, ince partikül madde kirleticisine ilişkin olarak Avrupa Birliği direktifi ile birlikte ülkemize ilişkin altyapıyı dikkate alan düzenleme hükümlerini içermekte olup, PM₁₀-PM_{2,5} kirleticilerine esas gereklilikler gözetilmiştir. “Dış Ortam Hava Kalitesinin Yönetimi Yönetmeliği taslağı” yayımlanması çalışmaları devam etmektedir.

17) Ülkemiz Net Sıfır Emisyon Stratejisi doğrultusunda; ilgili kuruluşlarla işbirliği dâhilinde çalışmalarımız yürütülmektedir. Hava kalitesinin korunması için ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler yürürlüktedir. Bunlar; sanayi, ısınma, ulaşım gibi kirletici kaynakların kontrolüne ve soluduğumuz havanın kalitesine yöneliktir. Bilgi teknolojileri ve coğrafi bilgi sistemlerini doğrudan kullanan HEY Portalı ve NEFES yazılımı ile illerimizde hava kalitesi seviyelerinin korunmasına esas karar destek süreçleri için veri üretilmekte ve illerimizde hava kalitesinin korunması önlemlerinin yaygınlaştırılması için gerekli tavsiyeler yerel yönetimlere aktarılmaktadır.

Bakanlığımızca; iklim değişikliğinden sıfır atık ve enerjiye, finanstan döngüsel ekonomiye, düşük emisyon bölgelerinden sosyal konutlara ve kentsel dönüşüme, genç istihdamından eğitim seferberliğine, yeşil teknolojiden yeşil binalara kadar pek çok konuda hedefler belirlenerek yol haritaları oluşturulmaktadır.